

Compensatie Bos onvoldoende gewaarborgd in Wet Natuur

Er zijn in Nederland maar weinig wetten die zo eenvoudig en doeltreffend zijn geweest als de Boswet. De wet, die dit jaar 50 jaar bestaat, is bedoeld om het Nederlandse bosareaal te beschermen, en doet dat via een simpel principe: voor iedere boom die wordt gekapt moet een nieuwe boom terugkomen. Dat kan door aan te planten, of door de natuur het werk te laten doen. Bos blijft zo bos. Een van de redenen voor deze bescherming is de kwetsbaarheid van bos, en de lange tijd die het kost om bos weer terug te krijgen als het verloren gegaan is: bos kan binnen een dag gekapt worden, maar het duurt 100 jaar voordat er zich weer een volwaardig bos ontwikkeld heeft. Wanneer bos permanent moet verdwijnen, zoals voor het verbreden van de A12, verplicht de Boswet dat dit areaal elders wordt gecompenseerd door eenzelfde areaal bos nieuw aan te planten. Nu de Boswet wordt opgenomen in de nieuwe wet Natuur dreigt de compensatie voor ontbossing sterk te worden afgezwakt, waardoor het bosoppervlak in Nederland zal gaan krimpen.

Het bosareaal in Nederland is de vorige eeuw sterk toegenomen. Vooral door de aanplant van bos op heidevelden en stuifzanden nam het bosareaal met gemiddeld 1000 hectare per jaar toe tot zo'n 360.000 hectare in 2000; zoveel bos is er sinds de middeleeuwen niet geweest. Vanaf 2000 neemt het bosareaal echter weer af. Jaarlijks verdwijnt netto 670 hectare bos, voor een belangrijk deel voor het opnieuw creëren van heide, stuifzanden of andere natuur, en zonder dat dit wordt gecompenseerd door aanplant en bosuitbreiding elders. In de Wet Natuur wordt dit straks wettelijk bestendigd, waardoor de geest van de Boswet wordt vermorzeld.

De Boswet wordt niet opgenomen in de Wet Natuur, maar uitgerangeerd.

Vanwege de grote ambities voor het herstellen van heide en stuifzanden, onder de vlag van Natura 2000, worden aanzienlijke oppervlakken bos gekapt zonder dat er voldoende grond beschikbaar wordt gemaakt om dit verlies te compenseren. De boswet verplicht wel compensatie van verloren bosareaal, maar de provincies kunnen hier eenvoudig vrijstelling voor verlenen. Dit is een gedoogconstructie voor ontbossing, die nu in de Wet Natuur wettelijk wordt geregeld. Maar ook "om andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard" hoeft boskap in de Wet Natuur niet te worden gecompenseerd. In een klimaat waarin natuur van weinig openbaar belang lijkt, is een economisch reden al snel dwingend. Zo zet de Wet Natuur de deur open naar veel meer ontbossing, zonder verplichting tot compensatie. Het bos wordt vogelvrij. Bos heeft wettelijke bescherming nodig, anders verdwijnt het. Het geschreven archief van onze bossen bestaat grotendeels uit gerechtelijke uitspraken omtrent overtredingen van regels voor bosgebruik. Zonder strenge regels en strikte handhaving degradeerde het bos naar heide of stuifzand. Bos staat altijd onder druk, omdat veel andere vormen van landgebruik (landbouw, stedenbouw) economisch snellere winsten genereren. Dit blijkt ook wel uit de veranderingen die in Nederland hebben plaatsgevonden tussen 1900 en 1990. De netto toename van het bosareaal maskeert het feit dat in dezelfde periode veel bossen van vochtige en voedselrijke plekken zijn verdwenen en omgezet in landbouwgrond. En de landbouwgrond die nutteloos was geworden (de heidevelden en stuifzandgebieden), werd aangeplant met bos.

Dit is geen pleidooi tegen het kappen van bos. De natuurdoelstellingen voor sommige Natura 2000 habitattypen kunnen alleen bereikt worden door hier en daar bos te kappen, en ook voor het verbreden van wegen of uitbreiden van woonwijken zal soms bos moeten verdwijnen. Maar als dit niet wordt gecompenseerd door nieuwe bosaanleg zal het areaal bos verder afnemen, terwijl het belang van bos alleen maar toeneemt. Het is nog altijd de meest favoriet plek van Nederlanders om in te recreëren, maar belangrijker nog: bos is de meest productieve vorm van landgebruik op marginale gronden. Met toenemende bevolking en toenemende schaarste aan grondstoffen en energie zal bos als duurzame bron van hout die deze eeuw sterk aan waarde toenemen. Het is van nationaal belang deze bron te beschermen. In de nieuwe Wet Natuur dient het principe van compensatie voor ontbossing daarom onverkort gehandhaafd te blijven.

Jan den Ouden en Frits Mohren

Jan den Ouden en Frits Mohren zijn respectievelijk universitair docent en hoogleraar Boscologie en bosbeheer aan Wageningen Universiteit.

Corresponderend auteur:

Jan den Ouden

Leerstoelgroep Boscologie en Bosbeheer

Wageningen Universiteit

Postbus 47

6700 AA Wageningen

Tel. 06-12656321

Email: jan.denouden@wur.nl